

Політична культура та ідеологія

УДК 316.4:355.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18184797>

Рівень морально-політичної згуртованості українського суспільства в умовах війни

Качуровський Орест Петрович,

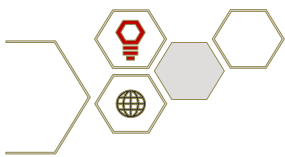
викладач, кафедра політології та філософії імені Сергія Коновала,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0460-9393>

Прийнято: 24.12.2025 | Опубліковано: 08.01.2026

Анотація: В умовах збройної агресії проти України соціальна динаміка українського суспільства зазнає суттєвих змін, що безпосередньо впливає на рівень його морально-політичної згуртованості. Актуальність дослідження зумовлена тим, що стабільність державних інституцій і здатність громадян до колективних дій у кризових умовах залежить від інтеграції моральних, соціальних і політичних чинників у поведінкові практики населення.

Метою роботи є системне визначення структурних елементів морально-політичної згуртованості українського суспільства під час війни, аналіз взаємозв'язків між ціннісними орієнтаціями, політичною довірою та громадською активністю, а також оцінка регіональних і демографічних відмінностей у рівні консолідації.

Методи дослідження охоплюють соціологічне опитування, експертне оцінювання та порівняльний аналіз історичних прикладів суспільної консолідації у кризових умовах, що дозволяє комплексно оцінити взаємодію соціальних, моральних і політичних чинників. Кількісні та якісні підходи забезпечили виокремлення основних компонентів морально-політичної

згуртованості: ціннісно-етичних орієнтацій громадян, рівня довіри до державних інституцій, ступеня соціальної солідарності й готовності до колективних дій у надзвичайних ситуаціях.

Результати дослідження показують високий потенціал соціальної консолідації, який проявляється через активну участь у волонтерських ініціативах, підтримку громадських та державних структур і колективну мобілізацію населення. Водночас виявлено диференціацію рівня згуртованості серед окремих соціальних та демографічних груп, що підкреслює необхідність регіонально орієнтованих програм підтримки.

Висновки роботи акцентують на важливості комплексного врахування моральних і політичних аспектів для формування стійких моделей суспільної єдності та колективної мобілізації в умовах війни. Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості їх застосування для розробки ефективних державних і громадських стратегій зміцнення соціальної солідарності та підвищення активності громадян у кризових ситуаціях.

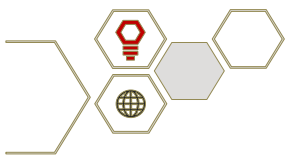
Ключові слова: соціальна солідарність, громадянська активність, ціннісні орієнтації, політична довіра, суспільна консолідація, колективна мобілізація.

Level of moral and political cohesion of Ukrainian society in wartime

Orest Kachurovskyi,

Lecturer, Department of Political Science and Philosophy
named after Serhiy Konoval, West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0460-9393>

Abstract: In the context of armed conflict, the social dynamics of Ukrainian society undergo significant transformations, which directly affect the level of its moral and political cohesion. The relevance of this study is determined by the fact

that the stability of state institutions and citizens' ability to engage in collective action under crisis conditions depend on the integration of moral, social, and political factors into behavioral practices.

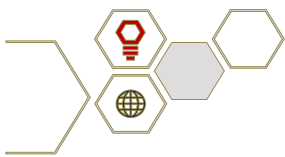
The aim of the study is to systematically identify the structural elements of moral and political cohesion in Ukrainian society during wartime, to analyze the interconnections between value orientations, political trust, and civic engagement, and to assess regional and demographic differences in the level of consolidation.

The research methods include sociological surveys, expert assessments, and comparative analysis of historical cases of social consolidation under crisis conditions, which allow a comprehensive evaluation of the interaction between social, moral, and political factors. Quantitative and qualitative approaches made it possible to distinguish the key components of moral and political cohesion: citizens' value and ethical orientations, the level of trust in state institutions, the degree of social solidarity, and readiness for collective action in emergency situations.

The results demonstrate a high potential for social consolidation, manifested through active participation in volunteer initiatives, support for public and state structures, and collective mobilization of the population. At the same time, differentiation in the level of cohesion among various social and demographic groups was identified, highlighting the need for regionally targeted support programs.

The study concludes by emphasizing the importance of integrating moral and political aspects to form stable models of societal unity and collective mobilization during wartime. The practical significance of the findings lies in their applicability for developing effective state and community strategies to strengthen social solidarity and enhance citizens' engagement in crisis conditions.

Keywords: social solidarity, civic engagement, value orientations, political trust, societal consolidation, collective mobilization.

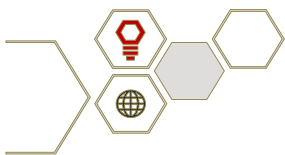

Постановка проблеми. Воєнні дії спричиняють глибокі трансформації соціальної, політичної та морально-ціннісної сфер українського суспільства, що загострює проблему морально-політичної згуртованості населення як важливого чинника суспільної стійкості. Водночас механізми її формування в умовах тривалих кризових викликів залишаються недостатньо дослідженими. Особливої наукової уваги потребує аналіз взаємозв'язку ціннісних орієнтацій, рівня політичної довіри та соціальної солідарності, оскільки саме ці чинники визначають здатність громадян до колективних дій і підтримки державних інституцій. У зв'язку з цим актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення процесів морально-політичної згуртованості українського суспільства в умовах воєнних викликів, що супроводжуються зростанням соціальної напруженості та трансформацією ціннісних орієнтацій.

Наукова значущість дослідження полягає у виокремленні структурних компонентів морально-політичної згуртованості та визначенні їхнього впливу на процеси соціальної консолідації. Практична цінність роботи полягає в можливості використання отриманих результатів для розроблення державних і громадських програм, спрямованих на посилення соціальної солідарності, активізацію громадянської участі та формування стійких моделей суспільної мобілізації в умовах воєнного періоду.

Чітке окреслення проблемного поля формує методологічну основу для подальшого аналізу та забезпечує логічну обґрунтованість висновків, які можуть бути використані для підвищення стабільності й ефективності соціально-політичних механізмів у кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика морально-політичної згуртованості суспільства в умовах воєнних дій перебуває у фокусі сучасних політико-філософських і соціологічних досліджень з огляду на її визначальне значення для стійкості держави та ефективності колективної мобілізації. У науковому дискурсі ця проблема розглядається крізь призму

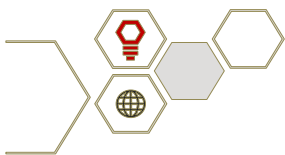
національної консолідації, демократичних трансформацій, інформаційних впливів та кризових комунікацій.

Зокрема, П. Мироненко аналізує деструктивний вплив чорного піару на процеси національної консолідації, обґрунтовуючи його роль як інструменту фрагментації суспільної довіри та підризу єдності в умовах гібридної війни [1]. Концептуальні засади дослідження національної консолідації формують В. Томахів і О. Качуровський, визначаючи її як багатовимірний соціально-політичний процес, що поєднує ціннісні, інституційні та ідентифікаційні компоненти [2].

Питання конструювання політичної реальності в умовах інформаційних загроз розглядають С. Ягодзінський і Л. Левченко, які акцентують на дезінформаційних стратегіях як чиннику деформації суспільної свідомості та зниження рівня моральної згуртованості [3]. Специфіку національної консолідації в контексті демократичних трансформацій сучасної України аналізує О. Качуровський, наголошуючи на взаємозалежності політичної участі громадян і стабільності демократичних інститутів [4].

Комунікаційний вимір процесів консолідації досліджує М. Закіров, розкриваючи особливості формування політичної реальності в епоху постправди та їхній вплив на суспільну солідарність [5]. На концептуальних засадах демократичних трансформаційних процесів зосереджують увагу В. Томахів і О. Качуровський, підкреслюючи роль політичної культури та довіри у формуванні згуртованого суспільства [6].

У подальших дослідженнях В. Томахів і О. Качуровський аналізують вплив децентралізації на національну консолідацію, доводячи, що збалансоване поєднання регіональної автономії та загальнонаціональних цінностей сприяє посиленню суспільної єдності [7]. Соціально-правові аспекти солідарності й рівності розглядають Н. Заяць та співавтори (N. Zaiats et al.), акцентуючи на значенні гендерної рівності та правового захисту як складниках соціальної згуртованості [8].

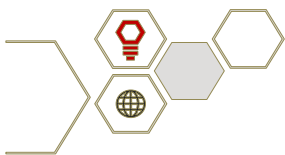

Діяльність профспілкових організацій РФ на тимчасово окупованих територіях України як інструмент підризу суспільної консолідації досліджує П. Лисянський [9]. Європейський вимір політичних процесів та його вплив на внутрішню згуртованість вивчають А. Саліхов і П. Лисянський, розглядаючи європейський вибір України як чинник електоральної мобілізації [10].

Правовий аспект соціальної взаємодії та довіри аналізують В. Савченко (V. Savchenko) та Р. Майданик (R. Maydanyk), розкриваючи значення правових механізмів для стабілізації суспільних відносин [11]. Інформаційно-пропагандистський вимір консолідаційних процесів висвітлює Ж. Денисюк, підкреслюючи роль державної інформаційної політики в протидії деструктивним чинникам [12].

Вплив медіа й політичного PR на згуртованість українського суспільства досліджують Л. Зайко, О. Андросович та І. Лиса, акцентуючи на формуванні спільних смислів і ціннісних орієнтацій [13]. Геополітичні й безпекові виміри війни аналізує І. Зозуля, розглядаючи російсько-українську війну як чинник трансформації національної та регіональної ідентичності [14]. Глобальний контекст війни та її багатовимірні наслідки для суспільної стійкості висвітлює О. Брусенцева [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив наукових публікацій, присвячених проблемам національної консолідації, інформаційного впливу, дезінформаційних практик та соціально-політичних трансформацій в умовах війни, низка аспектів залишається недостатньо опрацьованою. У сучасних дослідженнях переважає аналіз окремих структурних чинників суспільної єдності, зокрема демократичних трансформацій, децентралізаційних процесів, комунікаційних стратегій і впливу медіа, тоді як внутрішній стан морально-політичної згуртованості як інтегрального соціального феномена розглядається фрагментарно. Більшість праць зосереджується або на інституційних механізмах консолідації, або на інформаційно-пропагандистських впливах, не приділяючи достатньої уваги

взаємозв'язку між моральними настановами, суспільною солідарністю та політичною стійкістю в умовах тривалого воєнного протистояння.

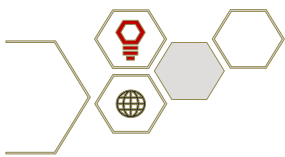
Недостатня розробленість зазначених аспектів зумовлена складністю їх емпіричної фіксації, динамічністю соціальних процесів воєнного часу та домінуванням безпекового дискурсу, у межах якого морально-політичні характеристики суспільства часто розглядаються як другорядні або похідні від військово-політичних чинників. Водночас саме ці характеристики здебільшого визначають рівень соціальної стійкості, готовність до колективних дій, опір дезінформаційним загрозам та здатність суспільства зберігати внутрішню єдність у кризових умовах.

Актуальність подальшого дослідження зумовлюється необхідністю комплексного осмислення морально-політичної згуртованості як чинника, що поєднує ціннісні орієнтації, громадянську відповідальність, довіру до інститутів влади та спільну інтерпретацію воєнних викликів. Виявлення закономірностей формування цього феномена дозволяє поглибити розуміння механізмів національної консолідації, а також уточнити роль інформаційних, комунікаційних і соціально-психологічних факторів у підтриманні суспільної єдності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в системному науковому осмисленні морально-політичної згуртованості українського суспільства в умовах війни, визначенні її структурних компонентів та аналізі взаємозв'язків між ціннісними орієнтаціями громадян, рівнем політичної довіри й громадянською активністю, а також виявленні регіональних і демографічних особливостей процесів суспільної консолідації.

Для досягнення зазначеної мети передбачено розв'язання таких завдань:

1) визначити основні ціннісно-етичні та соціально-політичні чинники, що впливають на формування суспільної солідарності під час війни;

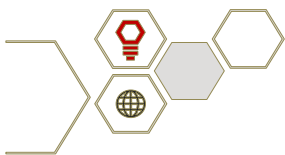

- 2) дослідити рівень політичної довіри до державних і громадських інституцій та його роль у підтриманні колективної мобілізації;
- 3) проаналізувати прояви громадянської активності та готовності до колективних дій у різних соціальних і демографічних групах;
- 4) оцінити регіональні відмінності в рівні морально-політичної згуртованості та визначити чинники їх формування;
- 5) обґрунтувати можливості практичного використання результатів дослідження для розробки державних і громадських стратегій зміцнення соціальної солідарності в умовах війни.

Реалізація окреслених завдань забезпечує цілісне розуміння механізмів морально-політичної консолідації суспільства, дозволяє виявити вразливі й ресурсні аспекти суспільної єдності та створює підґрунтя для формування ефективних моделей підтримки громадянської активності й стійкості соціуму в кризових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна динаміка українського суспільства в умовах війни проявляється через глибокі трансформації ціннісних орієнтацій, моделей політичної довіри та форм взаємодії громадян. Значущість цих змін полягає не лише в їхньому впливі на рівень морально-політичної згуртованості населення, а й у визначенні потенціалу колективної мобілізації, соціальної солідарності та здатності громад реагувати на кризові ситуації.

У цьому контексті критично важливим є встановлення взаємозв'язків між індивідуальними ціннісно-етичними пріоритетами, довірою до державних і громадських інституцій та активністю громадян у волонтерських і колективних ініціативах. Таке поєднання дозволяє виявити, які чинники сприяють зміцненню суспільної консолідації, а які – створюють вразливі точки в механізмах соціальної координації. Розкриття цих закономірностей дає змогу науково обґрунтувати необхідність розробки регіонально орієнтованих стратегій підтримки соціальної єдності, формування практичних моделей

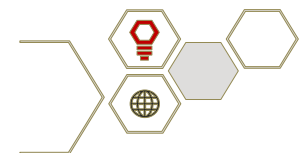

мобілізації громадян та посилення стійкості суспільних структур в умовах воєнних і кризових викликів.

Основними ціннісно-етичними чинниками є індивідуальні моральні орієнтації громадян, що визначають готовність до солідарних дій і взаємодопомоги в екстремальних ситуаціях, а також колективні цінності, які формують суспільні норми поведінки під час кризи. Соціально-політичні фактори охоплюють рівень довіри до державних і громадських інституцій, ефективність комунікаційних каналів і наявність механізмів участі громадян у прийнятті рішень, що безпосередньо впливає на здатність населення координувати колективні дії. Аналіз цих компонентів дозволяє окреслити ресурсні й вразливі аспекти морально-політичної згуртованості та створює наукову основу для розробки регіонально й демографічно орієнтованих стратегій підтримки соціальної солідарності [6, с. 142].

Соціальна солідарність формується під впливом ціннісно-етичних та соціально-політичних чинників, які визначають здатність громадян до кооперації та колективних дій у кризових умовах. Ціннісно-етичні складники охоплюють індивідуальні моральні орієнтації та колективні соціальні норми, що регламентують поведінку в екстремальних ситуаціях. Соціально-політичні чинники охоплюють рівень довіри до державних і громадських інституцій, ефективність комунікаційних каналів та наявність механізмів участі громадян у прийнятті рішень. Виявлення й систематизація цих елементів дозволяє оцінити ресурси й вразливості суспільної згуртованості та створює основу для розробки регіонально адаптованих стратегій підтримки соціальної єдності [7, с. 448].

З огляду на структурну роль ціннісно-етичних і соціально-політичних чинників у формуванні колективної поведінки, доцільним є систематичне представлення цих елементів із визначенням їхнього впливу на соціальну солідарність. Таке узагальнення дозволяє наочно зіставити основні складники

морально-політичної згуртованості та оцінити їхню значущість для підтримки стабільності суспільства в умовах воєнних трансформацій (табл. 1).

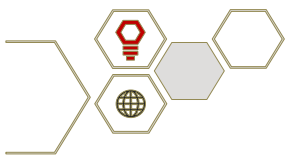
Таблиця 1

Основні ціннісно-етичні та соціально-політичні чинники, що визначають рівень суспільної солідарності під час війни

Чинник	Категорія	Вплив на соціальну солідарність	Значення для консолідації суспільства
Моральні орієнтації громадян	Ціннісно-етичний	Визначають готовність до взаємодопомоги та підтримки інших	Формують індивідуальні мотивації для участі в колективних діях
Колективні соціальні норми	Ціннісно-етичний	Стимулюють дотримання правил співжиття та взаємної відповідальності	Забезпечують узгодженість поведінки в екстремальних ситуаціях
Довіра до державних інституцій	Соціально-політичний	Підвищує готовність дотримуватися законів та підтримувати державні ініціативи	Сприяє ефективній взаємодії громадян із владними структурами
Довіра до громадських інституцій	Соціально-політичний	Мобілізує участь у волонтерських, громадських та благодійних ініціативах	Формує горизонтальні мережі соціальної підтримки
Механізми участі громадян у прийнятті рішень	Соціально-політичний	Збільшує залученість населення в колективні процеси	Підвищує відчуття відповідальності та власної значущості
Ефективність комунікаційних каналів	Соціально-політичний	Забезпечує швидкий обмін інформацією та координацію дій	Полегшує організацію колективних ініціатив і підтримку солідарності

Джерело: власна розробка автора

Взаємодія ціннісно-етичних та соціально-політичних чинників формує комплексний механізм підтримки суспільної солідарності. Моральні орієнтації громадян та колективні соціальні норми визначають внутрішні мотиваційні основи поведінки, стимулюючи готовність до взаємодопомоги, дотримання спільних правил та участь у колективних ініціативах. Соціально-політичні параметри, такі як довіра до державних і громадських інституцій,

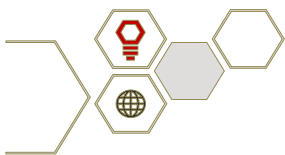

наявність ефективних механізмів участі та каналів комунікації, забезпечують зовнішні умови для реалізації цих мотивацій, сприяючи координації дій та зміцненню горизонтальних і вертикальних зв'язків у суспільстві.

Комплексний аналіз взаємозв'язків між зазначеними чинниками дозволяє виокремити ресурсні елементи морально-політичної згуртованості, що підвищують стійкість соціальних спільнот у кризових умовах, а також вразливі аспекти, які потребують додаткової підтримки або регулювання. Такий підхід створює методологічну основу для розробки регіонально орієнтованих стратегій зміцнення соціальної солідарності, визначення пріоритетів державної та громадської політики щодо мобілізації громадян і підвищення ефективності колективних дій у надзвичайних ситуаціях.

Рівень політичної довіри до державних та громадських інституцій є важливою змінною в підтриманні колективної мобілізації. Довіра є чинником легітимності та сприйняття соціальних норм, що визначає готовність громадян до взаємодії з органами влади та участі в координаційних процесах. Високий рівень довіри сприяє активній участі у волонтерських ініціативах, підтримці громадських та державних програм і формує основу для швидкої мобілізації ресурсів у кризових умовах. Низький рівень довіри, навпаки, підсилює соціальну фрагментацію, знижує ефективність колективних дій та обмежує потенціал солідарності. Систематичне оцінювання цього показника дозволяє не лише ідентифікувати групи з високим або низьким рівнем довіри, а й визначити пріоритетні напрями для зміцнення взаємодії між громадянами та інституціями, що є важливим для підтримки стабільності й консолідації суспільства під час війни [9, с. 55].

Аналіз рівня політичної довіри українського населення у 2024–2025 роках дозволяє визначити інституції, що виконують основну роль у підтриманні колективної мобілізації та соціальної солідарності. Високі показники довіри спостерігаються до Збройних сил України, Державної служби з надзвичайних ситуацій і волонтерських організацій, що відображає

їхню активну участь в обороні держави та наданні гуманітарної допомоги. Натомість інституції, такі як Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України, демонструють нижчі рівні довіри, що підкреслює необхідність підвищення прозорості та ефективності їхніх функцій для посилення соціальної консолідації й здатності громадян до колективних дій.

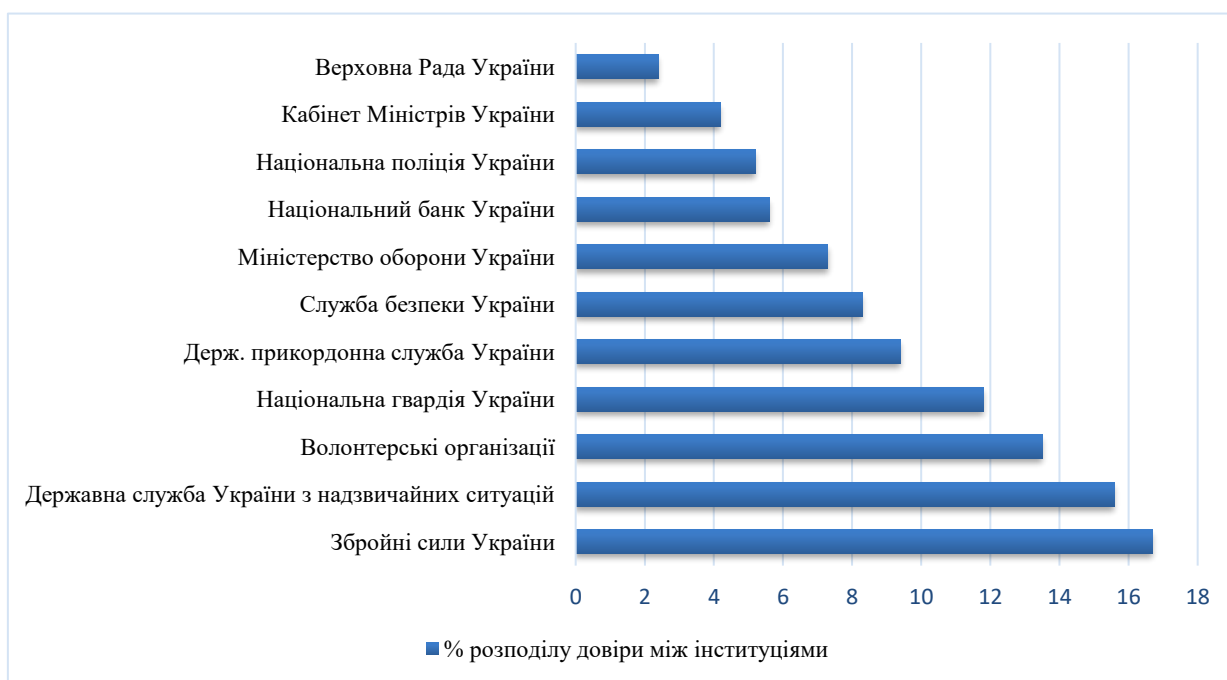
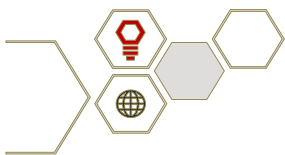

Рис. 1. Рівень довіри громадян України до державних та громадських інституцій (%)

Джерело: створено автором на основі [16]

Дані рис. 1. показують, що соціальна підтримка зосереджена на інституціях, безпосередньо залучених до захисту та гуманітарної діяльності, тоді як політичні органи, відповідальні за прийняття рішень на державному рівні, мають відносно нижчий рівень довіри. Це підкреслює необхідність удосконалення комунікаційних стратегій, підвищення відкритості процедур прийняття рішень і забезпечення ефективної взаємодії з громадськістю для зміцнення морально-політичної згуртованості суспільства. Розподіл довіри населення до державних інституцій та органів безпеки демонструє чітку пріоритетність у сприйнятті їхньої ефективності й значущості. Найбільшу

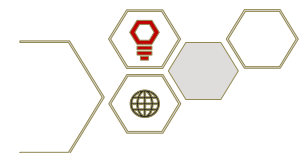
частку довіри отримали Збройні сили України (16,7 %), Державна служба України з надзвичайних ситуацій (15,6 %) та волонтерські організації (13,5 %), що свідчить про сприйняття цих структур як найбільш надійних і здатних безпосередньо забезпечувати безпеку та допомогу громадянам. Серед інших органів сектору безпеки помірний рівень довіри спостерігається до Національної гвардії України (11,8 %), Державної прикордонної служби України (9,4 %) та Служби безпеки України (8,3 %). Водночас політичні й економічні інституції мають нижчі показники довіри: Міністерство оборони України (7,3 %), Національний банк України (5,2 %), Національна поліція України (5,6 %), Кабінет Міністрів України (4,2 %) та Верховна Рада України (2,4 %). Зазначені відсотки відображають структуру розподілу довіри між інституціями, тобто частку суспільної довіри, яка припадає на кожен інституцію, а не абсолютну кількість громадян, які їм довіряють. Отримані дані свідчать про те, що громадяни надають перевагу довірі до тих органів, діяльність яких має безпосередній і відчутний вплив на їхню безпеку та щоденне функціонування [16].

Дослідження проявів громадянської активності передбачає системний аналіз участі різних соціальних та демографічних груп у колективних ініціативах, волонтерських проєктах і громадських заходах. Виявлення структурних характеристик участі, таких як організаційна активність, залученість у місцеві громади та ініціативність у кризових умовах, дозволяє визначити групи населення з високим потенціалом колективної мобілізації, а також окреслити сегменти, що потребують цілеспрямованого залучення та підтримки для забезпечення стійкості соціальної солідарності (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень громадянської активності та готовності до колективних дій
серед різних соціально-демографічних груп (%)

Соціально-демографічна група	Участь у волонтерських ініціативах	Участь у громадських заходах	Готовність до колективних дій під час кризи
------------------------------	------------------------------------	------------------------------	---

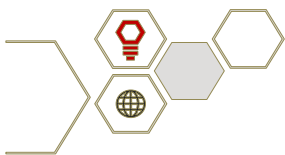
Молодь (18–30 років)	62	58	71
Дорослі (31–50 років)	55	52	66
Старші (51+ років)	40	38	50
Міське населення	58	55	68
Сільське населення	45	42	55
Освітній рівень: вища освіта	65	60	72
Освітній рівень: середня освіта	48	45	58

Джерело: створено автором на основі [16]

Аналіз даних табл. 2 свідчить про наявність чіткої залежності між соціально-демографічними характеристиками й рівнем громадянської активності. Молодь та особи з вищою освітою демонструють найвищу готовність до колективних дій, що підкреслює значущість освітнього й соціального контекстів у формуванні морально-політичної згуртованості. Міське населення характеризується вищим рівнем участі у волонтерських ініціативах та громадських заходах порівняно з сільськими громадами, що вказує на необхідність розроблення регіонально орієнтованих програм стимулювання соціальної активності [16].

Регіональні відмінності в рівні морально-політичної згуртованості проявляються через різну інтенсивність соціальної участі, рівень довіри до державних і громадських інституцій та активність громадян у волонтерських і колективних ініціативах. У західних і центральних областях спостерігається більш висока залученість населення до громадських проєктів та ініціатив підтримки армії, що корелює з більш стабільними соціальними мережами та високим рівнем взаємної підтримки. У південних і східних регіонах рівень морально-політичної згуртованості є нижчим, що зумовлено історичними, економічними та культурними факторами, а також різним рівнем ефективності локальних органів влади [17].

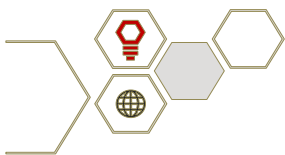
Визначення чинників формування цих відмінностей показує, що основними є соціальні зв'язки всередині громад, історичні традиції колективної взаємодії, ефективність комунікації державних інституцій із

населенням та локальні особливості політичної соціалізації. Додатково на рівень згуртованості впливають економічні ресурси регіону, рівень освіти та доступ до громадських платформ для взаємодії. Розуміння цих механізмів дозволяє формувати регіонально адаптовані стратегії підтримки солідарності та мобілізації громадян у кризових і воєнних умовах.

Виявлені закономірності дозволяють окреслити комплекс заходів, спрямованих на підвищення морально-політичної згуртованості та активізації громадянської участі, які мають поєднувати різні напрями впливу. Зокрема, регіонально орієнтовані програми, що враховують соціальну структуру населення, культурні традиції, історичний досвід громад і локальні особливості політичної соціалізації, повинні поєднувати освітні, просвітницькі та соціальні компоненти. Це передбачає проведення тренінгів і навчальних семінарів для підвищення громадянської свідомості, інформаційно-просвітницькі кампанії, які формують колективні норми поведінки, а також соціальні ініціативи, що стимулюють взаємодопомогу й участь у спільних проєктах. Такий комплексний підхід створює умови для формування стійкої ціннісної свідомості населення, що підвищує готовність громадян до кооперації та колективних дій у кризових ситуаціях.

Прозора та доступна комунікація державних і громадських інституцій із населенням через цифрові платформи, локальні інформаційні центри, соціальні мережі та механізми участі в прийнятті рішень є важливим інструментом зміцнення довіри та забезпечення ефективності колективних дій. Це передбачає регулярне інформування громадян про хід реалізації державних і громадських програм, відкритість процедур прийняття рішень і можливість внесення пропозицій або участі в обговореннях. Активізація волонтерських та громадських ініціатив одночасно забезпечує створення горизонтальних мереж соціальної підтримки, сприяє координації дій у надзвичайних ситуаціях і зміцнює відчуття взаємозалежності та соціальної відповідальності серед різних груп населення.

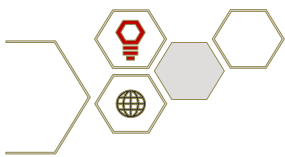

Заклади освіти мають потенціал посилювати формування громадянської позиції, критичного мислення й соціальної відповідальності шляхом інтеграції практичних вправ, симуляційних та інтерактивних методик в освітній процес. Застосування таких підходів сприяє розвитку навичок кооперації, колективного планування та групового ухвалення рішень, що безпосередньо впливає на готовність здобувачів освіти до участі в громадських і волонтерських ініціативах.

Урахування економічних, інфраструктурних і цифрових ресурсів регіонів забезпечує стабільність соціальної взаємодії, підтримку локальних платформ для громадської активності та доступ населення до необхідної інформації й матеріальних ресурсів, що створює комплексну основу для зміцнення соціальної солідарності та підвищення колективної стійкості в умовах війни чи інших кризових викликів.

Висновки. У процесі дослідження з'ясовано, що формування морально-політичної згуртованості українського суспільства під час війни зумовлене взаємодією ціннісно-етичних та соціально-політичних чинників. Індивідуальні моральні орієнтації громадян і колективні соціальні норми стимулюють готовність до взаємодопомоги, дотримання правил співжиття та участь у колективних ініціативах, тоді як рівень довіри до державних і громадських інституцій, ефективність комунікаційних каналів та наявність механізмів участі громадян у прийнятті рішень створюють зовнішні умови для реалізації цих мотивацій. Взаємодія цих чинників формує комплексний механізм морально-політичної згуртованості, який забезпечує координацію колективних дій і зміцнює горизонтальні та вертикальні соціальні зв'язки.

Рівень політичної довіри є критичною змінною в підтриманні колективної мобілізації та соціальної солідарності. Високий рівень довіри до інституцій, безпосередньо залучених до захисту та гуманітарної діяльності, таких як Збройні сили України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій та волонтерські організації, сприяє активній участі громадян у

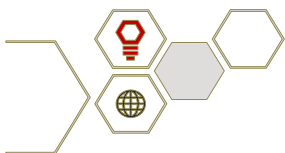
волонтерських і громадських ініціативах, швидкій мобілізації ресурсів та підвищенню ефективності колективних дій. Натомість нижчі показники довіри до політичних та економічних органів влади підкреслюють необхідність удосконалення прозорості процедур прийняття рішень і комунікаційних стратегій для зміцнення морально-політичної згуртованості та здатності населення до координації у кризових умовах.

Аналіз громадянської активності та регіональних відмінностей свідчить, що молодь, особи з вищою освітою та міське населення демонструють найвищу готовність до колективних дій, тоді як у сільських громадах і серед старшого населення рівень активності нижчий. Високий рівень морально-політичної згуртованості в західних і центральних областях порівняно з південними й східними регіонами зумовлений соціальними зв'язками, історичними традиціями колективної взаємодії та ефективністю комунікації місцевих органів влади. Отримані результати створюють основу для розроблення регіонально орієнтованих стратегій зміцнення соціальної солідарності, активізації волонтерських і громадських ініціатив, удосконалення механізмів участі населення та інтеграції освітніх і просвітницьких програм для формування колективних норм поведінки та ціннісної свідомості громадян.

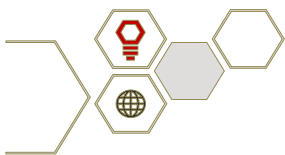
Перспективи подальших досліджень полягають у використанні компаративних методів для зіставлення морально-політичної згуртованості в різних соціальних і культурних контекстах, застосуванні соціометричних та мережевих методів для відстеження динаміки колективної мобілізації, а також аналізі ролі цифрових комунікацій у підтриманні та посиленні соціальної солідарності.

Список використаних джерел

1. Мироненко П. В. Деструктивний вплив чорного піару на процеси національної консолідації. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17976020>

2. Томахів В. Я., Качуровський О. П. Концептуальні засади дослідження національної консолідації. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. № 51. С. 222–229. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.51.26>
3. Ягодзінський С. М., Левченко Л. О. Конструювання політичної реальності через дезінформаційні стратегії. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 55. С. 351–358. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.53>
4. Качуровський О. П. Специфіка національної консолідації в процесах демократичної трансформації суспільства сучасної України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 49. С. 187–192. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/49_2024/35.pdf (дата звернення: 30.10.2025).
5. Закіров М. Комунікаційні інструменти конструювання реальності епохи постправди. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. № 69. С. 26–39. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.69.026>
6. Томахів В. Я., Качуровський О. П. Концептуальні засади дослідження демократичних трансформаційних процесів. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 47. С. 140–144. URL: http://www.apfs.nuoua.od.ua/archive/47_2024/27.pdf (дата звернення: 30.10.2025).
7. Томахів В. Я., Качуровський О. П. Вплив децентралізації на демократичну трансформацію та національну консолідацію в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2025. № 60. С. 443–451. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.51>
8. Zaiats N., Rega I., Boiko V., Shlieina L., Toporkova M. Ensuring gender equality and legal protection of women's rights: achievements, challenges, and prospects. *Multidisciplinary Science Journal*. 2024. Vol. 6. URL:

<https://malque.pub/ojs/index.php/msj/article/view/1937> (дата звернення: 30.10.2025).

9. Лисянський П. Діяльність профспілкових організацій РФ на тимчасово окупованих територіях України, як інструмент посилення політики експансіонізму. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2024. № 3(75). С. 51–57. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-3\(75\)-8](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-3(75)-8)

10. Саліхов А. Р., Лисянський П. Л. Європейський вибір України: від зовнішньої політики до інструменту електоральної боротьби. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 52. С. 269–274. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.43>

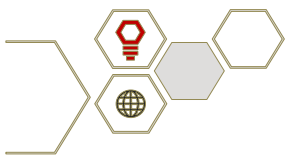
11. Savchenko V., Maydanyk R. Contracts Implied-in-Fact Like a Form of Will Expression. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2024. Vol. 7. № 2. P. 283–300. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE18-7.2-a000212>

12. Денисюк Ж. З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. № 32(71). С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.2/08>

13. Зайко Л. Я., Андросович О. І., Лиса І. В. Роль медіа та політичного PR у консолідації українського суспільства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2023. № 73(2). С. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.2/28>

14. Зозуля І. В. Глобальний, регіональний чи національний вимір російсько-української війни. *Форум права*. 2023. № 74(1). С. 52–67. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7016665>

15. Брусенцева О. А. Глобальні виклики російсько-української війни. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga,

Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 840–847. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-103>

16. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий-березень 2025 р.). *Разумков Центр: вебсайт*. 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r/> (дата звернення: 30.10.2025).

17. Соціальна згуртованість в Україні: тенденції за даними індексів RESCORE 2023 та SCORE 2021. Ч. I. 2024. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/PUB_Social-Cohesion-in-Ukraine_UKR_March.7.2024.pdf (дата звернення: 30.10.2025)